

I Navnenes Form og Stavemaade er det helt umuligt at finde noget Princip. Paa Kortet over U.S.A. skrives saaledes rigtigt Mexico, paa Kortet over Nordamerika Mexiko. Paa samme Kort hedder Havet Nord for Amerika Ishavet, paa Kortet over Grønland derimod: Nordlige Ishav, som om man ikke i to Menneskealdre har vidst, at der er Land i den største Del af det Omraade, hvor Forfædrene troede, at der fandtes et sydligt Ishav. Paa Grønlandskortet kaldes Havet mellem Grønland og Norge „Nordhavet“, ligeledes paa Kortet over Norden, hvor Barentshavet er betegnet som Nordlige Ishav. Paa et Bikort over Island har Nordhavet Nord for Island faaet Navnet Ishavet, medens Nordhavet er forvist til Islands Østkyst. Paa Kortet over Sovietunionen og Asien har Barentshavet faaet sit rigtige Navn.

Inkonsekvensen i Navnegivningen er særlig slem paa Kortet over Balkanhalvøen, hvor konventionelle (væsentlig tyske) Navne, uden at man kan skimte nogen Plan, veksler med de officielle Navne. I Grækenland er der endog i Flæng brugt to forskellige Transskriptionssystemer for det græske Alfabet, og hertil kommer Navne, som ikke længer bruges. Navnet Morea for Grækenlands sydlige Halvø er saaledes for adskillige Aar siden afløst af Peloponisos. Kalamata har i mange Aar heddet Kalamæ.

Bogen er ledsaget af 85 Tekstkort og Diagrammer, alle gode, overskuelige og originale. Billedstoffet omfatter 150 Reproduktioner af Fotografier, hvoraf ca. $\frac{1}{4}$ er originale. Billederne er særdeles velvalgte og oplysende, kun kunde man for fleres Vedkommende have ønsket, at Forlaget havde ofret mere Omhu paa Reproduktionen.

M. Vahl.

F. R. Falkner: Beiträge zur Agrargeographie der afrikanischen Trockengebiete. 76 S. (23×16 cm), 2 Kort. Geographische Abhandlungen begründet von Albrecht Penck. Dritte Reihe, Heft 11. J. Engelhorn's Nachf., Stuttgart 1939.

Interessen for Afrikas Kulturgeografi, specielt Landbrugsgeografien, er paa Grund af de dertil knyttede betydelige økonomiske Udviklingsmuligheder for Tiden meget levende, og saa at sige hvert Aar bringer den videnskabelige geografiske Litteratur nye og vigtige Bidrag til Løsningen af de herhen hørende Specialproblemer. De seneste Aar har endvidere bragt en Række Oversigter saavel i den amerikanske som europæiske Litteratur; eksempelvis kan nævnes et Arbejde af H. L. Schantz: „Agricultural regions of Africa“, som er under Udgivelse i indeværende Aargang af det amerikanske Tidsskrift „Economic Geography“. Et andet vigtigt

Bidrag er den af Schweizeren Dr. F. R. Falkner forfattede Besvarelse af en Prisopgave, som Universitetet i Basel udsatte 1934—35, og som nu har fundet Offentliggørelse i den af Albrecht Penck grundlagte Serie „Geographische Abhandlungen“.

Hoveddelingen af Arbejdet er følgende: 1) Grænserne for Afrikas Agerbrug, 2) Regnagerbrug, 3) Jordbund, Vegetation og Agerbrug, 4) Tørfarmsystemet (Dryfarming). Forfatteren har med stor Omhu fremskaffet et spredt og vanskeligt tilgængeligt Materiale og har behandlet det i en kort og let læselig Fremstilling, som giver en god Oversigt, og som tillige indeholder en Del nyt Stof.

Forfatteren gør med Rette opmærksom paa, at Angivelsen af Nedbørens gennemsnitlige Aarssum i en lang Række Tilfælde er af ringe Værdi for plantegeografiske og økologiske Overvejelser, idet talrige af Klimatyperne karakteriseres af Regnens episodiske Optræden. Et enkelt fugtigt Aar efterfølges saaledes ofte af et Antal tørre eller endog meget tørre Aar, og Gennemsnitsværdierne beregnet for en længere Aarrække vil saaledes ikke rent umiddelbart have nogen større Interesse, og navnlig ikke for Grænseegnene, for Udbredelsen af denne eller hin Kulturplante.

I denne Forbindelse bør det omtales, at Afbæsning og Bortskylning af Løsjord (Muldflygt) i disse Aar hænger store Strækninger af Afrika i Lighed med, hvad man kender fra Nordamerika og visse Egne af Asien, og Forfatteren nærer endog ret pessimistiske Anskuelser m. H. t. Sagens videre Udvikling. Han paapeger, at det afrikanske Fastland ikke er den udtømmelige Reserve for Produktionen af Plantenæringsstoffer, som man er tilbøjelig til at tro, og han mener endog at kunne se en Fare for en saadan Udvikling, at Afrika ikke engang vil kunne ernære sin indfødte Befolkning.

Forfatterens Formel til Bestemmelse af Tørhedsgrænsen betegner en Tilpasning af de Martonnes og Köppens tidligere Arbejder over dette Problem.

Manglen af Agerbrug og Grænserne for Jorddyrkningens Udbredelse kan i Afrika skyldes mange Faktorer. I Grænseomraaderne spiller Nedbørstidens Længde en afgørende Rolle. Majs fordrer saaledes 3 Maaneder med over 71 mm, medens en kortere Regntid er tilstrækkelig for Durra. Nævnes bør det tillige, at den vigtige Kulturplante Jordnød kan klare sig med 300 mm Nedbør fordelt paa et Tidsrum paa omkring 20 Dage.

Regnklimaets Ugunsthed kan dels vise sig ved ringe Regnmængde og dels ved en yderlig kort Regntid. Maaske endnu vigtigere er den tidligere omtalte episodiske Optræden af Regnfaldet.

og for visse Kulturplanter er Forekomsten af korte, men stærkt virkende Tørkeperioder i Regntiden ganske skæbnesvanger. Pludselig og stærk Regn har ringe biologisk Værdi. Selv om man paa Benguellakysten i enkelte Regnskyl maaler op til 100 mm, har det yderst ringe Værdi. Ca. 80 % løber straks af, og Mulighederne for en Opmagasinerings er yderst beskedne. Svag vedholdende Regn er i visse Regioner meget betydningsfuld. Man kan saaledes under gunstige Fordelingsforhold dyrke Hvede i Regioner med en Aarsnedbør paa 280 mm. I denne Forbindelse bør det maaske omtales, at nyere Undersøgelser har givet det interessante Resultat, at den hyppige Forekomst af Torden bevirker en intensiv Iltning af Luftens Kvælstof og paafølgende Dannelse af Salpetersyre. Man har beregnet Produktionen af Salpetersyre til 30—35 kg pr. Hektar pr. Aar, altsaa en Størrelse, som ingenlunde er uvæsentlig for Jordbundens Nitratregnskab.

I visse Tilfælde virker Kulden som Agerbrugsgrænse i Afrika. Negerne er nemlig yderst kuldefølsomme, og f. Eks. i de højere Dele af Østafrika er det vanskeligt at fremskaffe og opretholde Bestanden af indfødt Arbejdskraft. Samtidig er Arbejdsbetingelserne for hvide Kolonister ganske gunstige, men den heldige Udvikling af den hvide Kolonisering hæmmes ofte af Trafikvanskeligheder.

I Abessinien har den indfødte Befolkning formaaet at drive Kornavl til en Højde af 38—3900 m's Højde, og det vil næppe her være muligt — selv for europæiske Kolonister — i væsentlig Grad at hæve denne Grænse. Lignende Forhold træffes i Atlasbjergene og i Sydafrika.

I visse Tilfælde danner Jordbundsforholdene Grænsen for Agerbrugets Udbredelse, og i ret store Omraader foregaar i Øjeblikket en Forskydning i ugunstig Retning, der bl. a. skyldes den overordentlig almindelige Afbrænding af Savannen i Tørtiden. I det hele taget karakteriseres ret store Arealer af en negativ Balance i Næringsregnskabet. Store Dele af de mere fattige Agerbrugsdistrikter er Genstand for udpræget Rovdrift.

Visse Agerbrugsdistrikter kunde utvivlsomt ved Anvendelsen af passende Kulturplanter bringes til at yde noget eller eventuelt yde mere. Et typisk Eksempel frembyder saaledes Udbredelsen af Jordnødden i Senegambien, idet man ved Hjælp af denne Kulturplante har kunnet erobre et Bælte paa adskillige Hundrede Kilometer, som tidligere paa Grund af Tørke maatte anses for ganske uegnet til Agerbrug.

Ret ofte finder man i Afrika mennesketomme Rum, hvis Til-

stedeværelse ikke kan sættes i Relation til klimatiske eller andre naturgeografiske Faktorer. Saaledes har man maattet evakuere visse Omraader i Uganda og Tanganyika paa Grund af Sovesyge, og ganske store Gebeter er affolkede paa Grund af Krig og Slavejagt.

Agerbrugets Tørkebegrænsning viser sig desuden paa en anden Maade. Medens Reglen er den, at Grænsen bestemmes af Kulturplanternes Krav om Vand, synes visse Egne at mangle Agerbrug og fast Bebyggelse, fordi man simpelthen i Tørtiderne mangler Drikkevand. Forholdet træffes i Egne, hvor f. Eks. Dyrkingen af Durra burde være mulig. I Tanganyika, Kalahari og visse Dele af Mocambique har man ogsaa paatænkt en Kolonisering paa Basis af en kunstig Forsyning med Drikkevand.

Agerbrugets Udbredelse er imidlertid ikke alene begrundet i naturgeografiske Faktorer. Hos visse Samlerfolk, saasom Folkeslag i Regnskoven og i Busksteppen, kendes Agerbruget simpelthen ikke, og i adskillige Tilfælde kan den nævnte Mangel næppe forklares paa anden Maade end ved visse Folkeslags Modvilje mod at dyrke Jorden. De ægyptiske Beduiner nærer saaledes en dyb Foragt for de agerdyrkende Fellaher, og tilsvarende Forestillinger træffes hos Tuareger og Masajer. Den psykologiske Hindring for Agerbrug er dog ikke altid uovervindelig. Det er saaledes lykkedes at faa de Hereroer, som overlevede Krigene, til at opgive deres gamle Kvægavlskultur og gaa over til Agerbrug, og en noget lignende Udvikling kendes fra Zulustammen Wangoni samt fra Hottentotterne. Endelig maa Manglen af Agerbrug i visse Tilfælde begrundes i svigtende fysiske Forudsætninger, f. Eks. hos Buskmændene.

De her refererede Afsnit af Falkners Arbejde er imidlertid kun et lidet fyldestgørende Udpluk af det meget righoldige og meget koncentrerede Stof, som Afhandlingen indeholder, og saadanne Geografer, som beskæftiger sig med Regionalgeografi, bør derfor benytte sig af denne meget lødige Fremstilling, som paa en meget fordelagtig Maade bringer et Vidnesbyrd om den schweiziske Geografis høje Stade ogsaa i Temaer, som ikke har direkte Tilknytning til Studiet af hjemlige Forhold. *Niels Nielsen.*

Hans Pettersson: Oceanografi. Vetenskapen om Havet. 274 S.
(12×19 cm), 100 Fig. Albert Bonnier, Stockholm 1939. Pris:
Kr. 7,25.

Man har længe savnet en almenfattelig Fremstilling paa et skandinavisk Sprog af Oceanografiens Resultater, Metoder og Proble-